Lekcja
Temat: Początek wojen ze Szwecją

1. Wazowie na tronie Polski
a. Zygmunt III Waza (1587-1632)
b. Władysław IV Waza (1632-1648)
c. Jan Kazimierz Waza (1648-1668)

2. Przyczyny wojen z Szwecją
a. Spór dynastyczny:
   - Zygmunt III Waza (król Polski od 1587 r.) objął tron Szwecji w 1592 r.
   - Szwedzi, niechętni katolickiemu władcy, obalili go i powołali Karola IX
   - Zygmunt III Waza i jego następcy dążyli do odzyskania tronu szwedzkiego
b. Rywalizacja o Bałtyk:
   - Szwecja chciała przejąć kontrolę nad całym wybrzeżem Morza Bałtyckiego
   - Dążenie do uczynienia Bałtyku wewnętrznym morzem Szwecji
   - Walka o dochody z handlu morskiego i kontrolę nad portami bałtyckimi

3. Wojna o Inflanty (1600–1611)
a. Przyczyna:
   - Zygmunt III Waza dążył do przyłączenia szwedzkiej Estonii do Rzeczypospolitej
   - Szwecja wykorzystała to jako pretekst do ataku na Inflanty
b. Przebieg:
   - Początkowe sukcesy Szwecji – zajęcie większości Inflant, oblężenie Rygi
   - Bitwa pod Kircholmem (1605) – zwycięstwo wojsk polsko-litewskich pod wodzą Jana Karola Chodkiewicza nad armią szwedzką Karola IX
c. Skutek:
   - Brak środków na dalszą wojnę – szlachta niechętnie uchwalała podatki
   - Rozejm – Szwecja zatrzymała północne Inflanty

4. Walka o ujście Wisły (1626–1629)
a. Przyczyna:
   - Szwecja dążyła do przejęcia kontroli nad handlem bałtyckim
   - Armia Gustawa II Adolfa zajęła Inflanty i zaatakowała Pomorze Gdańskie oraz Prusy Książęce
b. Przebieg:
   - Szwedzi próbowali zablokować ujście Wisły, by odciąć Polskę od handlu zagranicznego
   - Bitwa pod Oliwą (1627) – polska flota pokonała Szwedów, odblokowując port w Gdańsku
c. Skutek:
   - Polska odzyskała dostęp do portu, ale wojna trwała dalej

5. Rozejmy w Starym Targu (1629) i Sztumskiej Wsi (1635)
a. Rozejm w Starym Targu (1629) – niekorzystny dla Rzeczypospolitej
   - Szwecja zatrzymała Inflanty wraz z Rygą
   - Szwedzi zajęli porty Prus Królewskich i Książęcych (z wyjątkiem Gdańska, Królewca i Pucka)
   - Szwecja uzyskała prawo do pobierania ceł od statków zawijających do polskich portów
b. Rozejm w Sztumskiej Wsi (1635) – korzystniejszy dla Polski
   - Szwecja zatrzymała Inflanty
   - Szwedzi wycofali wojska z Pomorza i Prus Książęcych
   - Szwecja zrezygnowała z pobierania ceł z polskich portów

6. Husaria – elitarna kawaleria Rzeczypospolitej
a. Charakterystyka

- Ciężka kawaleria przełamująca szyki wroga
- Przewaga dzięki wyszkoleniu, taktyce i dowódcom

b. Uzbrojenie i wyposażenie
   - Kopia husarska (do 5,5 m) – skuteczna przeciw pikinierom, jednorazowego użytku
   - Zbroja – napierśnik, naplecznik, naramienniki, karwasze, szyszak
   - Skrzydła – prawdopodobnie do płoszenia koni wroga lub tylko na uroczystości
   - Skóry dzikich zwierząt – wzorowane na Turkach i Tatarach
   - Szabla i koncerz – broń do walki wręcz
   - Pistolety – stosowane na krótkim dystansie
c. Taktyka walki
   - Szarża w trzech lub czterech szeregach
   - Przed atakiem szyki zacieśniane dla zwiększenia siły natarcia
   - W razie niepowodzenia powtarzano uderzenie
d. Konie husarskie
   - Silne, szybkie, wytrzymałe
   - Hodowane i szkolone przez kilka lat